

Metodické doporučení hlavního hygienika k navrhování a vyřazování lokalit do a ze „Seznamu přírodních koupališť na povrchových vodách“ sestavovaného podle § 6g zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

1 Účel a vznik metodického doporučení

Metodický návod k usměrnění jednotného postupu při monitorování jakosti vod ke koupání a výkonu SZD nad přírodními koupališti (k novele zákonů č. 258/2000 Sb., č. 254/2001 Sb. a k vyhlášce č. 238/2011 Sb.) ze dne 9. 2. 2012 v části věnované seznamu vod ke koupání § 6g zákona č. 258/2000 Sb. se zabývá pouze časovým harmonogramem vydání seznamu. Tím, jaké faktory mají krajské hygienické stanice při navrhování zařazení nebo vyřazení lokality zohlednit, se však metodický návod z 9. 2. 2012 nezabýval. Za tímto účelem je vydáváno toto metodické doporučení.

2 Podmínky pro lokality zařazené do seznamu vyplývající z legislativy

Seznam vydávaný podle § 6g zákona č. 258/2000 Sb. (v platném znění) obsahuje tři části:

- a) seznam přírodních koupališť na povrchových vodách, ve kterých nabízí službu koupání provozovatel podle § 6a, povrchových vod využívaných ke koupání podle § 6d a dalších povrchových vod ke koupání
  - a. kde lze očekávat, že se v nich bude koupat velký počet fyzických osob
  - b. nebyl pro ně vydán příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví trvalý zákaz koupání
- b) seznam přírodních koupališť místního významu na povrchových vodách, ve kterých nabízí službu koupání provozovatel podle § 6a nebo využívaných ke koupání podle § 6d, pro které nebyl vydán příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví trvalý zákaz koupání,
- c) koupací sezónu.

Zákon vymezuje ve spojení se seznamem dva pojmy

- a) velký počet fyzických osob – posuzuje se s ohledem na hustotu osídlení, infrastrukturu, lokální význam koupacího místa a opatření přijatá na podporu koupání,
- b) koupací sezóna – koupací sezónou jednotlivých přírodních koupališť se rozumí zpravidla období od 30. května do 1. září nebo období, během něhož lze očekávat velký počet koupajících se fyzických osob.

3 Podněty k návrhům na zařazení či vyřazení lokalit

- Ze zákona č. 258/2000 Sb. vyplývá povinnost zpřístupnit navržený seznam po dobu 10 kalendářních dnů na úřední desce Ministerstva zdravotnictví a úředních deskách krajských hygienických stanic a jejich územních pracovišť (včetně elektronické úřední desky) veřejnosti k připomínkám.
- V průběhu celého roku přijímají krajské hygienické stanice návrhy veřejnosti k zařazení nových lokalit do seznamu, případně návrhy na vyřazení lokalit v seznamu zařazených. Tyto podněty prověřují postupem uvedeným v tomto metodickém doporučení.
- Prověřovat a navrhopvat nové lokality do seznamu mohou krajské hygienické stanice i z vlastního podnětu.

4 Informace, které je před návrhem na zařazení potřebné získat a vyhodnotit

K prověřování vhodnosti zařazení nových lokalit je nutné zjišťovat různé skutečnosti a informace. Ty lze rozdělit do čtyř skupin:

- rekreační využití lokality
- vhodnost lokality k vodní rekreaci
- charakteristika „spádového“ území
- střet s jiným využitím lokality

Pro zjišťování uvedených skutečností mohou krajské hygienické stanice kromě znalosti místní situace, vlastních terénních šetření a různých zdrojů informací využít rovněž údaje z tematické mapové prohlížečky [1], sady tematických map [2] a referenční publikace zveřejněné v časopise AHEM [3]. Také je vhodné diskutovat navrženou lokalitu s příslušným správcem povodí.

4.1 Rekreační využití lokality

4.1.1 Obecně

Využití navržené lokality ke koupání a k dalším s vodou spojeným sportovním a rekreačním aktivitám včetně alespoň přibližné kvantifikace.

4.1.2 Typy rekreačního využití lokality

Na základě osobní znalosti lokality s pomocí různých dostupných informačních zdrojů (včetně tematických vrstev v mapové prohlížečce) se určí typy rekreačního využití lokality:

- koupání a plavání (včetně využití nudisty a naturisty),
- další rekreační aktivity, při kterých dochází k potopení celého těla jako windsurfing, vodní a závěsné lyžování, SUP (stand-up paddleboarding) nebo potápění,
- rekreační aktivity s omezeným vodním kontaktem (např. jízda na kánoji či jiném člunu), při kterých není do vody nořeno celé tělo a pád do vody je méně pravděpodobný, než u aktivit z předchozího bodu.

4.1.3 Zjišťování počtu koupajících se osob a osob provozujících jiné aktivity

Počet koupajících se osob a osob provozujících jiné aktivity by měl být zjišťován na základě přímé návštěvy lokality, při níž lze stanovovat počet osob na plážích a ve vodě, což může být na více navštěvovaných lokalitách poměrně problematické (nepřehlednost situace, rychlá proměnlivost v čase apod.). Ke kvantifikaci přítomných osob je možné rovněž využít některé nepřímé indikátory, které lze lépe kvantifikovat (např. počet parkujících automobilů na místech s omezenou dostupností pěšky či veřejnou dopravou), případně z vhodného místa pláž vyfotografovat.

Při kvantifikaci je však nutno vzít v úvahu, že počet osob bude značně kolísat podle aktuálního počasí, denní doby a také toho, zda se jedná o pracovní den, víkend nebo den v období letních prázdnin. Největší počet osob lze obvykle předpokládat o teplých víkendech (v tropickém dni) během letních prázdnin v odpoledních hodinách (zhruba mezi 14 a 17 h). Na obrázku v příloze 1 je zobrazen typický denní průběh návštěvnosti a závislost návštěvnosti na teplotě. Pokud je terénní šetření na lokalitě provedeno mimo uvedenou dobu, je nutno k tomu v závěrech přihlídnout.

4.2 Vhodnost lokality k vodní rekreaci

4.2.1 Obecně

O vhodnosti lokality k vodní rekreaci z hlediska ochrany veřejného zdraví rozhoduje především kvalita vody a náležitá infrastruktura.

4.2.2 Kvalita vody

Informace o kvalitě vody lze pro některé vody získat z existujících monitorovacích programů především Českého hydrometeorologického ústavu nebo správců povodí. Pokud lokalita není sledována vůbec nebo jsou existující data nedostatečná a jiné skutečnosti předem její zařazení do seznamu nevylučují, doporučuje se provést alespoň po dobu jedné koupací sezóny průzkumný monitoring v rozsahu daném vyhláškou č. 238/2011 Sb. Z hlediska úspory prostředků je však také možné volit jednodušší podobu monitoringu (např. pro výskyt sinic a fytoplanktonu klást důraz na jednoduchá stanovení na místě jako jsou průhlednost, stanovení vodních květů aj.).

4.2.3 Infrastruktura

Nejdůležitější infrastruktura je popsána v § 3 vyhlášky č. 238/2011 Sb. I nově navrhované lokality bez provozovatele by měly mít k dispozici dostupné záchody a měl by být zajištěn sběr odpadků a úklid. V rámci terénního průzkumu je vhodné zaznamenat další skutečnosti, jako jsou např. sprchy, převlékárny, občerstvení, typ a velikost pláže a parkoviště. K posouzení kvality infrastruktury lze využít rovněž názory osob na uživatelských, na koupání zaměřených internetových portálech.

4.3 **Charakteristika „spádového“ území**

4.3.1 Obecně

Zahrnuje hustotu osídlení v okolí, včetně intenzity objektů „druhého“ bydlení (chat a chalup), a možnosti krátkodobé rekreace (kempy a další hromadná ubytovací zařízení), a to v kontextu s okolními lokalitami zařazenými v seznamu, přírodním koupališti podle 3. části vyhlášky č. 238/2011 Sb. a venkovními umělými koupališti. Lokalitu lze charakterizovat i z hlediska předpokládané struktury převládajících návštěvníků.

Hustotu osídlení včetně vztahu k existujícím lokalitám lze zjistit v podkladových materiálech [1] a [2], stejně jako údaje o intenzitě druhého bydlení v oblasti (chat a chalup) a hromadných ubytovacích zařízení. Většinu charakteristik spádového území lze snadno zjistit a znázornit pomocí mapové prohlížečky a do ní včleněného nástroje geografické analýzy [1].

4.3.2 Hustota osídlení

Z mapové prohlížečky se zjistí hustota trvalého osídlení v okolí lokality.

4.3.3 Dostupnost z center druhého bydlení

Z mapové prohlížečky se zjistí, zda lokalita leží v oblasti s vysokou koncentrací objektů „druhého“ bydlení či v dostupné vzdálenosti od ní.

4.3.4 Dostupnost z hromadných ubytovacích zařízení

Z mapové prohlížečky se zjistí, zda se v bezprostřední blízkosti lokality nachází hromadné ubytovací zařízení (především kempy či hotely). Z internetových stránek těchto zařízení (mají-li je) se zjistí, zda je na nich nějakým způsobem popisováno koupání ve zkoumané lokalitě (bez ohledu na § 6d zákona č. 258/2000 Sb.).

4.3.5 Další vody ke koupání v okolí

Zhodnotit je nutné i vzdálenost již existujících vod ke koupání v okolí nově navrhované lokality. Z mapové prohlížečky je možné toto odečíst.

4.4 **Střet s jiným využitím lokality**

4.4.1 Obecně

Jedná se především o rybníkářství, rybářské právo, probíhající těžbu, ochranná pásma vodních zdrojů a vlastnické vztahy na lokalitě.

4.4.2 Rybníkářství a rybářské revíry

Na řadě míst ČR se koupe velký počet osob na lokalitách, které jsou využívány jako produkční rybníky. Vzhledem k tomu, že u řady takových rybníků je situován kemp, včetně pláže a další infrastruktura podporující koupání, bylo by z hlediska ochrany veřejného zdraví zařazení takových lokalit vhodné. Závisí to však na všestranné dohodě (rybníkáři, správce povodí, Ministerstvo zemědělství ČR, místní samospráva). Vhodné je zaznamenat i případné kolizní situace, pokud je voda ke koupání zároveň rybářským revírem.

4.4.3 Probíhající těžba na lokalitě

Problém vzniká často na nádržích s těžbou šterkopísku (např. v blízkosti velkých vodních toků). Tyto nádrže jsou z hlediska koupání obvykle velmi atraktivní kvůli čisté vodě a písčným plážím. Informace o dobývacích prostorech jsou k dispozici v registrech Státní báňské správy ČR.

seznamu vod ke koupání, svůj souhlas vždy váže na předchozí projednání s Českým báňským úřadem. Pokud na lokalitě stále probíhá těžba, může koupání v některých případech představovat riziko.

Poznámka: Pokud koupání není aktivně bráněno např. oplocením, je velmi pravděpodobné, že na lokalitě probíhá bez ohledu na těžbu.

4.5 Vyhodnocení získaných informací

Pro zařazování lokalit do první části seznamu nelze nastavit striktní pravidla. Získané informace mohou přispět k odborně správnému rozhodnutí, vždy však záleží na konkrétní situaci, proto je nutno chápat následující kritéria jako pomocná:

- **Očekávaný počet koupajících se osob.** Počet koupajících se osob včetně nudistů / naturistů a dalších uživatelů, kteří si při rekreačních aktivitách potápí do vody celé tělo, lze považovat za rozhodující pro zařazení lokality do první části seznamu. Pokud očekávaný počet koupajících se osob v odpoledních hodinách tropických dní dosahuje několika set, měla by být lokalita do první části seznamu zařazena, pokud tomu nebrání jiné vážné skutečnosti. Je však možné do seznamu zařadit i lokalitu, na níž nebude očekávaný počet koupajících se přesahovat sto osob, pokud ostatní kritéria budou pro zařazení vody do seznamu příznivá.
- **Kvalita vody.** Kvalita vody by při vyhlášení měla být brána ve srovnání s počtem koupajících se osob jako méně významné kritérium. Pokud lokalitu využívá přes nevyhovující kvalitu vody velký počet osob, není odborně správné z hlediska ochrany veřejného zdraví situaci vůbec neřešit a koupání na takové lokalitě přehlížet.
- **Infrastruktura.** Dostupná infrastruktura (především záchody, nádoby na odpad a zajištění pravidelného úklidu) je podpůrný faktor pro zařazení lokality do první části seznamu a může být důvodem i k přednostnímu zařazení lokality s menší návštěvností. Naopak, pokud infrastruktura chybí, je vhodné jednat o její instalaci s místní samosprávou, uvažuje-li se o zařazení do seznamu.
- **Hustota osídlení a potenciální návštěvnost.** Nové lokality je vhodné přednostně vyhlásit v území, kde je ve srovnání s jinými kraji a dalšími územními celky v současné době na seznamu málo existujících vod vzhledem k počtu obyvatel či potenciálním návštěvníkům (chataři, chalupáři i krátkodobá rekreace).
- **Existence jiných lokalit v okolí.** Pokud v blízkosti posuzované lokality existují vody ke koupání zařazené v seznamu, je vhodné k tomu přihlídnout, stejně jako k umělým venkovním koupalištím, které v určitých případech mohou zastoupit přírodní lokality.
- **Střet s jiným využitím lokality.** Přednost se vždy dává vyjednání podmínek, za kterých lze provozovat souběžně koupání a jiné aktivity na lokalitě. V případě, že to není možné, může se jednat o rozhodující kritérium pro nezařazení lokality do seznamu vod ke koupání.

Druhá část seznamu je určena pouze pro přírodní koupaliště místního významu a krajská hygienická stanice nemá možnost zařazení lokalit bez provozovatele. V případech, na které nelze uplatnit § 6d zákona č. 258/2000 Sb., kde však místní samospráva vybudovala a provozuje infrastrukturu podporující koupání, je vhodné vstoupit s ní do jednání a pokusit se ji přesvědčit, aby na sebe vzala povinnosti provozovatele. Za tímto účelem lze použít informativní materiál SZÚ [4].

5 Informace, které je před návrhem na vyřazení potřebné získat a vyhodnotit

Předpokládá se, že pro vody zařazené v seznamu je většina informací uvedených v kapitole 4 dostupná. Vyřazení lokality (nebo její přeřazení do druhé části seznamu mezi lokality místního významu) lze provést z následujících důvodů:

- **Pokles zájmu o koupání.** Jestliže z jakéhokoli důvodu poklesne zájem o koupání pod hranice významnosti uvedené v kapitole 4, je možné lokalitu vyřadit ze seznamu (povrchové vody vhodné ke koupání) či přesunout mezi koupaliště místního významu (přírodní koupaliště).
  - **Nevyhovující kvalita vody.** Týká se případů „neřešitelného“ mikrobiálního znečištění. Pokud v 5 po sobě následujících letech byla voda klasifikována jako nevyhovující, vydá se trvalý zákaz koupání a lokalita se vyřadí ze seznamu.

V případech, kdy špatná kvalita vody je způsobena např. nadměrným výskytem sinic, lze lokalitu vyřadit pouze tehdy, je-li doprovázena významným poklesem zájmu o koupání.

- **Kolize s produkčním rybnářstvím ev. jinými zájmy.** Lokalitu je možné ze seznamu vyřadit, je-li situována na vodě, která zároveň slouží jako produkční rybník (je na ni provozováno rybníkářství)¹ nebo navrhne vyřazení ze seznamu osoba, která je zároveň vlastníkem nebo nájemcem rybníka.

Poznámka: Pokud se však zároveň nepředpokládá, že vyřazení lokality ze seznamu bude doprovázeno opatřeními, která znemožní nebo ztíží rekreační využití lokality, doporučuje se vést s osobou, která vyřazení navrhla, jednání o podmínkách, za kterých by pro ni bylo setrvání lokality v seznamu přijatelné.

6 Vymezení koupací sezóny

Délka koupací sezóny je společně se seznamem stanovena každoročně jako samostatný údaj jednotně pro celou Českou republiku. Doposud byla vždy stanovena ve shodě s výše popsáním ustanovením zákona, tedy na období od 30. 5. do 1. 9. Skutečná délka koupací sezóny je však v některých krajích pro některé typy lokalit dále upravována v monitorovacích kalendářích. I když se v nich výslovně neuvádí nová délka koupací sezóny, vyplývá z toho, že první odběr je stanoven na pozdější termín než 30.5.

Takové individuální zkrácení není v rozporu s legislativou ČR ani s požadavky směrnice 2006/7/ES. Zkracovat sezónu pro jednotlivé lokality je možné z následujících důvodů:

- Provozní důvody. Týká se především přírodních koupališť, která jsou mimo provozní dobu uzavřena a jejich provozovatel začíná koupaliště provozovat později než 30. 5.
- Klimatické důvody. Týká se především lokalit, které leží v chladných klimatických regionech ČR (možno kontrolovat na vrstvě klimatických regionů [1] a v [3]).

Poděkování

Toto metodické doporučení vzniklo jako výsledek řešení projektu Technologické agentury ČR „Vodní rekreace – koupání v přírodních koupalištích a dalších povrchových vodách“ (TD020161). Doplnující informace k této problematice jsou obsahem monotematického čísla časopisu AHEM (Acta hygienica, epidemiologica et microbiologica) [3], které je volně dostupné na stránkách Státního zdravotního ústavu (<http://www.szu.cz/knihovna/ahem>).

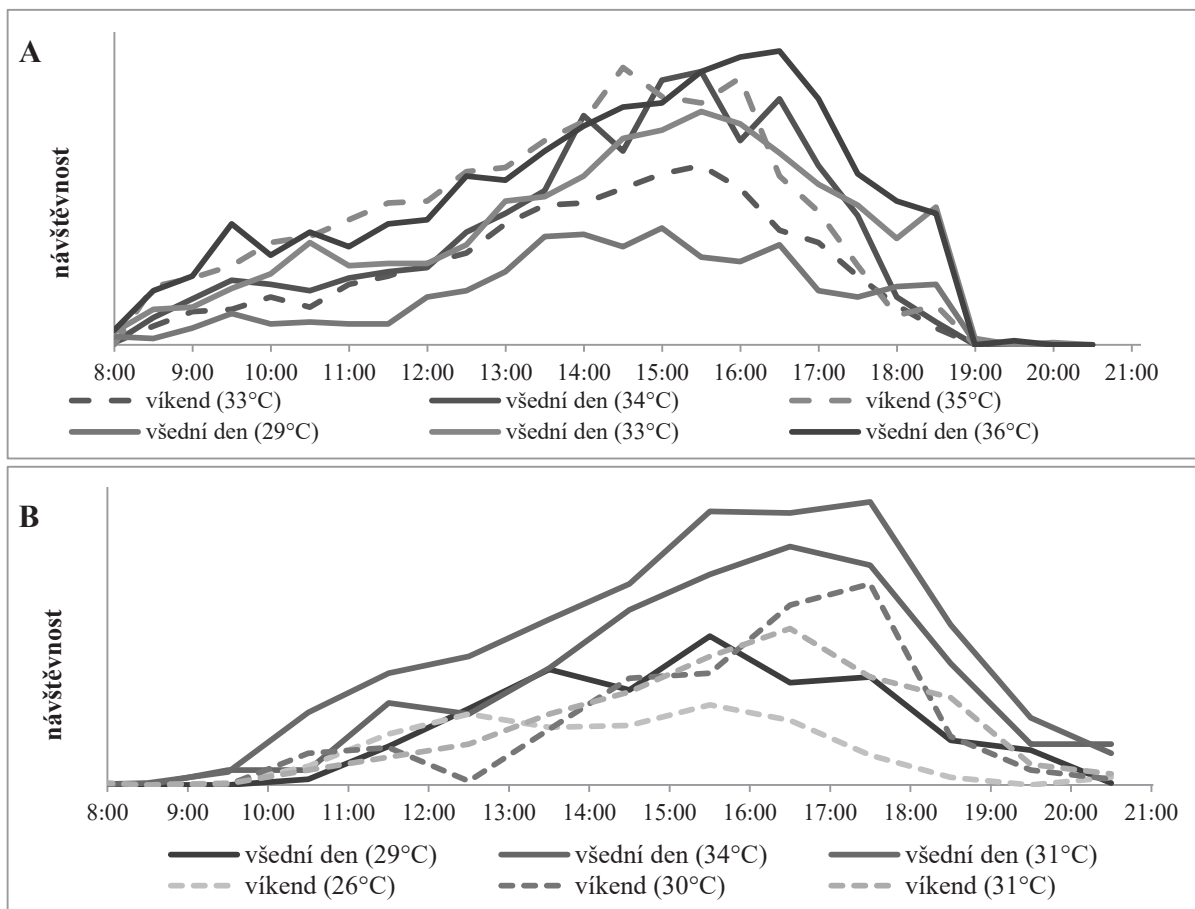
Další datové zdroje

1. „Mapová prohlížečka“ Koupací vody 2015 dostupná na adrese www.dibavod.cz/koupaci-vody
2. Sada tematických map (dostupné na stránkách projektu - <http://www.szu.cz/centrum-hygieny-zivotniho-prostredi/koupani-omega>)
3. Vodní rekreace – koupání v přírodních koupalištích a dalších povrchových vodách. Acta hygienica, epidemiologica et microbiologica 2015/1. <http://www.szu.cz/knihovna/ahem>
4. Obce a koupání v přírodě. Informativní materiál SZÚ.

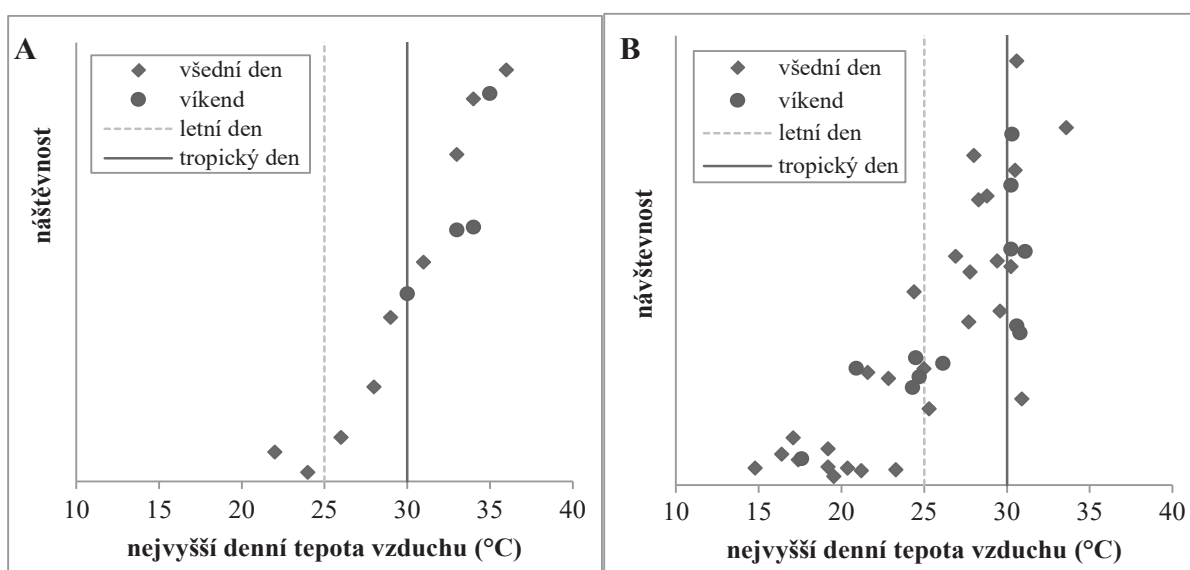
---

¹ § 3 odst. 1 zákona o rybnářství č. 99/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 1 – Denní průběh počtu koupajících se osob a závislost návštěvnosti na teplotě ovzduší.

Obr. 1. Průběh návštěvnosti během vybraných letních dnů v roce 2015. A) Městské venkovní koupaliště (bývalé okresní město). B) Místo, kde se koupe velký počet osob, na velké přehradní nádrži v chladném klimatickém regionu s převládající krátkodobou rekreací.

Obr. 2. Závislost návštěvnosti na nejvyšší denní teplotě. A) Městské venkovní koupaliště (bývalé okresní město). B) Místo, kde se koupe velký počet osob, na velké přehradní nádrži v chladném klimatickém regionu s převládající krátkodobou rekreací.